nature and organizational nature, and scientific approaches of various authors in this field are analyzed. The principles on which confidential cooperation is based, as well as their content in the context of the activities of the State Border Guard Service of Ukraine, are described. Legal guarantees for subjects of confidential relations on the part of state bodies are described. Attention is drawn to the subject of the operational-search activity, which attracts an individual to confidential cooperation, is fully responsible for creating certain conditions that guarantee the confidant his protection against possible negative consequences of cooperation with the subject of operational-search activity.

The issues of the possible resolution of tasks by one subject of operational-search activity at the expense of another such subject in the case of using his secret apparatus are considered.

It was concluded that in the interaction of the operational divisions of the State Border Guard Service of Ukraine in the sphere of confidential cooperation with other subjects of operational-search activity there is no sufficient basis for direct transfer of confidential information from one subject of operational-search activity to another. It is stated that the existing theoretical and legal problems in the issues of interaction between the subjects of operational-search activity indicate the lack of a single scientific approach regarding the definition of the essence, forms and tactics of such interaction.

Outlines the directions, forms, types and boundaries of the expediency of interaction between the operational-search units of the State Border Guard Service of Ukraine and the operational-search units of the bodies and institutions for the execution of punishments of the State Penal Service of Ukraine.

Key words: operational-search activity, confidential cooperation, the State Border Guard Service of Ukraine, interaction of operational-search units, prison cell development.

DOI <https://doi.org/10.33766/2524-0323.86.304-318>

УДК 347.963

Д. Ю. Фурсов,

аспірант кафедри організації правоохоронних
та судових органів Луганського державного
університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка
(м. Сєвєродонецьк, Україна)

e-mail: fur_dima@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-0891-905X>

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

У статті досліджено організаційно-методичні аспекти діяльності прокурора як процесуального керівника в процесі досудового розслідування злочину, передбаченого ст. 286 КК України. Сформовано перелік типових найефективніших організаційних, слідчих (розшукових) дій і заходів забезпечення кримінального провадження, які мають бути проведені слідчим під чітким процесуальним керівництвом прокурора на початковому етапі досудового розслідування злочину, передбаченого ст. 286 КК України.

Розроблено методику прокурорського нагляду за дотриманням законів на початковому етапі досудового розслідування порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК України)

Ключові слова: прокурор, процесуальне керівництво, прокурорський нагляд, досудове розслідування, дорожньо-транспортна пригода, прокуратура.

Постановка проблеми. Автомобільний транспорт виконує важливу функцію в соціальному й економічному житті країни, оскільки дорожній рух та автомобілізація суспільства та країни в цілому залишається однією з невід'ємних складових сьогодення.

Поряд із позитивними аспектами автомобілізації, варто проаналізувати її негативні прояви, такі як дорожньо-транспортні пригоди (далі – ДТП).

Остання доповідь Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) 2018 року про стан безпеки дорожнього руху у світі констатує, що смертність населення в результаті ДТП продовжує зростати, складаючи 1,35 мільйонів випадків на рік. На сьогодні травми, отримані в результаті ДТП, є основною причиною смерті дітей і молодих людей віком до 29 років [12].

Україна не є винятком. Згідно зі статистикою, наданою управлінням патрульної поліції в Луганській області, за 2018 рік в Україні було скоєно 150 800 фактів ДТП, з них 24 481 - із потерпілими, у результаті чого постраждала 31 121 особа, з яких 3 406 - загинуло [2]. Відповідно до статистики Генеральної прокуратури України за період часу з січня до грудня 2018 року в Єдиному реєстрі досудових розслідувань (далі – ЄРДР) було зареєстровано 8 175 фактів порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особою, яка керує транспортним засобом, що спричинило середньої тяжкості тілесні ушкодження, тяжкі тілесні ушкодження, смерть одного, двох чи більше потерпілих (ст. 286 КК України), з них 1 822 факти за ч. 2 та 3 ст. 286 КК України [4].

Ураховуючи вищезазначене, слід зауважити, що зростання кількості ДТП потребує ефективного та кваліфікованого розслідування. Водночас статистика діяльності органів кримінального переслідування свідчить про численні труднощі під час розслідування справ зазначеної категорії.

Одним із важливих засобів щодо усунення окреслених проблем, а також підвищення результативності розслідування кримінальних правопорушень, учинених у результаті ДТП, є прокурорський нагляд.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти зазначеної проблематики вже аналізувалися В. В. Білоусом, П. Є. Власовим, А. А. Вознюком, А. Ф. Волобуєвим, В. О. Гапичем, А. А. Дворником, В. В. Долежаном, І. М. Козьяковим, Є. В. Кузьмічовою-Кисленко, М. Й. Курочкою, А. В. Лапкіним, М. В. Руденком, М. М. Стефанчук та іншими, проте методичні основи організації роботи прокурора з нагляду за дотриманням законів на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху комплексно на науковому

рівні не досліджувалися, що зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Формування цілей. Метою дослідження є формування методичних основ діяльності прокурора – процесуального керівника на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху, зокрема складів злочинів, передбачених ст. 286 КК України.

Виклад основного матеріалу. В основу статті покладено усталений у теорії підхід щодо виокремлення початкового, наступного та заключного етапу розслідування злочинів [6, 249; 5, 367-368]. *Початковий етап* розслідування злочинів зазначеної категорії, характеризується проведенням слідчих (розшукових) дій, направлених на встановлення особи, яка винна в скоєнні злочину та доведення її вини (висуваються слідчі версії, складається план розслідування, проводяться невідкладні слідчі дії: огляд місця події, допит потерпілих, свідків, проводяться слідчі експерименти, призначаються обов'язкові судові експертизи тощо). Наступний етап розслідування характеризується повідомленням особі про підозру та проведенням додаткових слідчих дій, направлених на викриття підозрюваної особи (проведення додаткових допитів, слідчих експериментів, експертиз).

Заключний етап розслідування кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху, а саме кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК України характеризується виконанням (проведенням) слідчих дій, пов'язаних із закінченням розслідування (прийняття рішення відповідно до ст. 284 чи ст. 290 КПК України).

Ми підтримуємо позицію, що методика прокурорського нагляду за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування – це система вироблених наукою та практикою положень і рекомендацій щодо найбільш доцільного й ефективного виконання покладених на прокурора завдань з процесуального керівництва досудовим розслідуванням та здійснення інших дій наглядового характеру, які реалізуються шляхом оптимального поєднання організаційно-правових, технічних та процесуальних заходів [3].

Методика прокурорського нагляду за дотриманням законів у процесі досудового розслідування кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху, а саме злочину, передбаченого ст. 286 КК України, має у своєму складі процесуальне керівництво діяльністю слідчого в поєднанні з наглядом за дотриманням ним вимог закону шляхом спрямування дій слідчого на забезпечення законного, повного, всебічного та ефективного проведення досудового розслідування.

На сьогодні функції нагляду за дотриманням законності під час розслідування кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху покладено на відділи процесуального керівництва під час проведення досудового розслідування територіальними органами поліції, підтримання державного обвинувачення, управління нагляду в кримінальних

провадженнях регіональних прокуратур, а також уповноважених прокурорів місцевих прокуратур. Об'єктами їх наглядової діяльності є слідчі відділи із розслідування злочинів у сфері транспорту слідчих управлінь (відділів) Головних управлінь Національної поліції України, уповноважені слідчі слідчих відділів (відділень) поліції районного (міського) рівня.

Одним із перших напрямків організації роботи прокурора на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху є нагляд за проведенням такої невідкладної слідчої дії, як огляд місця події ДТП [11]. Огляд місця події є першою невідкладною слідчою дією та здебільшого проводиться до моменту внесення матеріалів до ЄРДР. Від якості проведення зазначеної слідчої дії залежить подальший хід досудового розслідування, тому нагляд прокурора за проведенням ОМП ДТП є дуже важливим.

Огляд місця події – це невідкладна слідча дія, що спрямована на встановлення, фіксацію та дослідження обстановки місця події, слідів злочину та злочинця й інших фактичних даних, які надають можливість у сукупності з іншими доказами дійти висновку про механізм події та інші обставини розслідування події [13, 7].

Нагляд прокурора за законністю та забезпеченням ефективності проведення ОМП полягає в наступному:

- у сприянні та виділенні на місці пригоди достатньої кількості технічних засобів (фото-, відео-, вимірювальної техніки) та спеціалістів (експерта-автотехніка та судово-медичного експерта) для повної, якісної та кваліфікованої фіксації слідчої інформації, залишеної на місці події;
- у координації роботи слідчо - оперативної групи з метою встановлення очевидців та свідків дорожньо-транспортної пригоди та встановлення камер спостереження в районі місця дорожньо-транспортної пригоди;
- у перевірці протоколу огляду місця ДТП та додатків до нього щодо правильності їх складання;
- у наданні усних вказівок слідчому щодо найшвидшого огляду водіїв та учасників ДТП на факт алкогольного чи наркотичного сп'яніння;
- в організації невідкладних першочергових слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій у разі втечі винного водія з автомобілем з місця пригоди;
- в організації дій (надання усних вказівок слідчому), направлених на встановлення факту отримання потерпілими тілесних ушкоджень, їх характеру та ступеня тяжкості. З'ясування зазначеної інформації дозволить у подальшому правильно кваліфікувати кримінальне правопорушення.

Після направлення слідчим Національної поліції повідомлення до прокуратури про початок досудового розслідування, керівник органу прокуратури призначає прокурора у вказаному кримінальному провадженні, а в разі потреби керівник органу прокуратури може створювати групи прокурорів і призначати старшого прокурора групи відповідною постановою.

Чималою організаційною проблемою зазначеного етапу розслідування є несвоєчасне призначення керівником органу прокуратури прокурора,

який здійснюватиме процесуальне керівництво в цьому провадженні, адже на практиці процес призначення нерідко триває декілька днів, що унеможливує проведення будь-яких процесуальних дій.

Аналізуючи прокурорську практику здійснення нагляду за дотриманням законності під час розслідування кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху, можна виділити такі типові прокурорсько-наглядові ситуації на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень зазначеного виду:

1. Учинено саме кримінальне правопорушення проти безпеки дорожнього руху (ст. 286 КК України).

1.1. Наявні підстави підозрювати певну особу в скоєнні злочину, передбаченого статтею 286 КК України.

1.2. Такі підстави відсутні.

2. Учинено інший злочин.

3. Відсутні ознаки кримінального правопорушення.

Відповідно до згаданих прокурорсько-наглядових ситуацій прокурор – процесуальний керівник направляє слідчого та орієнтує подальший хід розслідування на відпрацювання зазначених версій, водночас відпрацювання вказаних версій повинно втілюватися шляхом планування розслідування кримінального правопорушення.

Ураховуючи специфіку та складність організації проведення досудового слідства в кримінальних провадженнях за ст. 286 КК України, прокурор має звернути увагу слідчого на потребу складання плану проведення слідчих дій, черговість та швидкість їх виконання. Це пов'язано з тим, що нерідко для проведення таких слідчих дій як слідчий експеримент, у певних ситуаціях мають бути погодні умови, ідентичні тим, що були на час ДТП (дощ, наявність снігу, туман тощо).

Аналіз наглядової практики за дотриманням законності під час розслідування кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху (ст. 286 КК України) дає змогу сформулювати перелік типових найефективніших організаційних, слідчих (розшукових) дій і заходів забезпечення кримінального провадження, які мають бути проведені слідчим під чітким процесуальним керівництвом прокурора на початковому етапі досудового розслідування злочину, передбаченого ст. 286 КК України:

- накладання арешту на майно, вилучене під час огляду місця події;
- установлення кола всіх свідків та очевидців ДТП за злочинами, передбаченими ч. 2 та ч. 3 ст. 286 КК України, за потреби ініціювання негласних слідчих (розшукових) дій;
- допит свідка, потерпілого, підозрюваного;
- проведення слідчих експериментів за участі свідка, потерпілого, підозрюваного;
- тимчасовий доступ до речей та документів з їх подальшим вилученням;
- призначення судових експертиз.

Після проведення вищевказаних організаційних та слідчих заходів, прокурор-процесуальний керівник повинен, у першу чергу, звернути увагу слідчого на вирішення питання щодо накладання арешту на транспортні засоби, які були вилучені під час огляду місця події ДТП. Першочерговість вирішення зазначеного питання полягає в тому, що, відповідно до ч. 7 ст. 237 КПК України, вилучене під час огляду майно вважається тимчасово вилученим майном, тому відповідно до вимог ч. 5 ст. 171 КПК України слідчий за погодженням із прокурором не пізніше наступного робочого дня після вилучення транспортного засобу зобов'язаний звернутися до слідчого судді з клопотанням про арешт зазначеного майна, інакше воно має негайно бути повернуто особі, у якій було вилучено.

Також важливість заходу забезпечення кримінального провадження полягає в тому, що транспортний засіб є предметом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК України та має доказове значення при розслідуванні кримінального правопорушення. Застосування окресленого заходу забезпечення кримінального провадження надає можливість слідчому провести повне, швидке, неупереджене, кваліфіковане та якісне розслідування кримінальних проваджень зазначеної категорії. При складанні слідчим клопотання про накладання арешту прокурор повинен відстежити дотримання слідчим строків подання такого документу. Прокурор має здійснювати перевірку правильності (граматичні помилки, процесуальні помилки) складання клопотання про накладання арешту. При цьому необхідно звернути увагу слідчого на виконання вимог ч. 2 ст. 171 КПК, оскільки нерідко слідчий складає клопотання формально та неуважно.

Після накладання арешту на транспортний засіб прокурор має звернути увагу слідчого на встановлення повного кола свідків та очевидців ДТП, транспортного засобу та водія учасника ДТП. Зазначена організаційно - правова дія має полягати в наданні прокурором слідчому письмових вказівок на проведення слідчих (розшукових) дій, які мають бути направлені на встановлення свідків та очевидців ДТП, транспортного засобу та водія учасника ДТП. Також слід зазначити, що в разі скоєння злочинів, передбачених ч. 2 та ч. 3 ст. 286 КК України, у випадку якщо не встановлені транспортний засіб та водій, який скоїв кримінальне правопорушення, процесуальний керівник у найкоротший строк повинен вжити заходів щодо їх встановлення. Прокурор має ініціювати проведення негласних слідчих (розшукових) дій зі сторони слідчого. Таку ініціативу доцільно викласти шляхом надання письмових вказівок. Для цього необхідно більше уваги приділити своєчасності, повноті та якості їх виконання, усуваючи формальний підхід зі сторони слідчого.

Після встановлення свідків ДТП, потерпілих, підозрюваного, виникає потреба в організації та процесуальному нагляді прокурора за проведенням допиту зазначених категорій осіб. Можна виокремити декілька основних категорій допитуваних осіб: а) потерпілі; б) свідки та свідки-очевидці, що безпосередньо бачили подію (перехожі, водії інших транспортних засобів); в) пасажери транспортних засобів учасників події (особи, які в результаті

ДТП не отримали тілесних ушкоджень); г) водій (ї) – учасник (и) ДТП; д) підозрюваний(і).

Функції процесуального керівника в організації допитів вищевказаних категорій осіб полягають у тому, що перед проведенням зазначеної слідчої дії прокуророві разом зі слідчим треба детально вивчити всі наявні матеріали кримінального провадження, виробити методику, тактику проведення слідчої дії, скласти план слідчої дії й обговорити всі питання, які необхідно поставити особі під час допиту. Зауважимо, що під час допиту всіх перелічених категорій осіб з'ясовується сприйняття особою обставин ДТП, а саме: у якому місці перебувала особа до події; куди, у якому темпі рухалися транспортні засоби та інші учасники ДТП; з якою швидкістю рухалися транспортні засоби учасників ДТП; де розташувалися транспортні засоби учасників ДТП на проїзній частині; чи рухалися водночас інші транспортні засоби; як вони розташовувались на проїжджій частині (їх швидкість); яких заходів уживав водій з метою запобігання події; які погодні умови були під час ДТП, якщо пригода була з пішоходами, якою була швидкість та траєкторія руху пішохода; місце виходу пішохода на проїжджу частину тощо (зазначений перелік питань не є вичерпним і визначається індивідуально, залежно від сформованої слідчої ситуації).

Після детального обговорення зі слідчим плану та методики проведення допитів однією з першочергових дій, на яку процесуальний керівник повинен указати слідчому, – проведення допиту потерпілого, оскільки розрив у часі між подією і допитом сприяє забуванню окремих деталей події. Потерпілими в зазначеній категорії кримінальних проваджень є переважно пасажирів транспортних засобів учасників ДТП, пішоходи, водії транспортних засобів.

Розглядаючи питання організації наглядової діяльності під час допиту свідків, варто наголосити на особливостях проведення допиту такої групи свідків як водії. Специфікою допиту зазначеної групи є вірогідність зміни процесуального статусу допитуваної особи зі свідка на підозрюваного. У такому разі процесуальний керівник повинен забезпечити дотримання прав учасників під час проведення слідчої дії, а саме вимоги п. 1 ч. 3. ст. 87 КПК України, згідно з якою неприпустимими стають докази, отримані з показань свідка, який надалі був визнаний підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні.

Для вирішення зазначеної проблеми в прокурорській практиці сформувалося два підходи щодо послідовності допиту водіїв як свідків:

1. Допит водія як свідка та проведення з ним усіх слідчих дій після повідомлення особі про підозру іншому учаснику(водію, пішоходу) ДТП.
2. Допит водія як свідка та проведення з ним усіх слідчих дій до повідомлення особі про підозру.

Правову позицію з цього питання сформовано Верховним Судом України на підставі постанови від 09 червня 2016 року №5-360к15, відповідно до якої суд зобов'язаний визнати істотними порушенням прав людини й основоположних свобод діяння з отримання показань від свідка, який надалі буде визнаний

підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні за умови, коли на час отримання показань від свідка вже існували дані, що його буде визнано підозрюваним чи обвинуваченим, але всупереч наявності в такої особи права на мовчання та свободи від самовикриття, слідчий і прокурор учиняють дії, спрямовані на отримання показань від неї [9].

Саме такі дії, а не власне факт отримання показань від свідка, який надалі був визнаний підозрюваним чи обвинуваченим, мають визнаватися істотним порушенням прав людини та її основоположних свобод. А у зв'язку з тим, що допит водія потрібно проводити невідкладно або в найкоротший час після ДТП, можна дійти висновку, що на час отримання показань від водія, не існує підстав для визнання його підозрюваним (для існування таких підстав потрібен висновок судової автотехнічної експертизи). Тому визначаємо, що методика невідкладного допиту водія в порівнянні з першою методикою, є найбільш доцільною, оскільки вона дає змогу провести досудове розслідування в найкоротший термін без затягування ходу розслідування.

Так засуджений за ст. 286 КК України згідно з вироком Лисичанського міського суду Луганської області від 18.07.2018 року під час досудового слідства водій С. був допитаний як свідок, встановлені під час допиту вихідні дані були взяті до уваги при призначенні судової автотехнічної експертизи, після чого на підставі висновку автотехнічної експертизи водієві С. було повідомлено про підозру та в подальшому його вже було допитано як підозрюваного. Доцільності та необхідності в проведенні додаткових слідчих дій з підозрюваним водієм С. не було, оскільки версія водія С. вже була повністю відпрацьована під час досудового розслідування. У зв'язку з чим факт ДТП та відомості про скоєння злочину за ст. 286 ч. 1 було внесено до ЄРДР 16.04.2018, повідомлення про підозру відбулося 24.05.2018, а 25.05.2018 матеріали кримінального провадження з обвинувальним актом було направлено до суду [11].

Пропонований приклад підкреслює доцільність застосування другого підходу щодо допиту водія як свідка. Тому процесуальному керівникові потрібно звертати увагу слідчого на невідкладний характер проведення зазначеної слідчої дії. Слідчий експеримент проводиться з метою перевірки й уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення. Слідчий, прокурор мають право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обставинки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань (ст. 240 КПК України) [8]. Слідчий експеримент є дуже важливою та водночас дуже складною в організації слідчою дією. Недостатня підготовка та несерйозність у плануванні слідчого експерименту зі сторони слідчого може призвести до неякісного проведення вказаної слідчої дії, що призведе до негативних наслідків (проведення повторних слідчих експериментів та подальша тяганина досудового слідства) в розслідуванні злочинів, передбачених ст. 286 КК України. Важливу роль в організації слідчого експерименту має відігравати процесуальний керівник, який разом зі слідчим у процесі колегіального обговорення, повинен допомогти слідчому скласти план слідчого експерименту, після чого зобов'язаний допомогти окреслити мету

та завдання слідчого експерименту, вирішити питання щодо залучення експерта для участі в проведенні слідчого експерименту, акцентувати увагу слідчого на неухильному виконанні методики проведення слідчого експерименту тощо. Також варто підкреслити, що процесуальний керівник зобов'язаний зауважити, що слідчий експеримент має бути проведений в умовах, максимально наближених до тих, у яких було вчинено ДТП, що дозволить отримати найбільш точні вихідні дані, які перевіряються та уточнюються. Слідчий експеримент слід проводити з усіма учасниками ДТП, перевірка та уточнення показів яких необхідна в процесі досудового слідства (потерпілим, свідком, підозрюваним). Під час слідчого експерименту можна перевіряти та уточнювати такі відомості: швидкість руху транспортного засобу, час подолання пішоходом певної відстані (із моменту виникнення небезпеки до моменту наїзду), час подолання транспортним засобом певної ділянки шляху, відстань, з якої водій мав об'єктивну можливість виявити перешкоду, зокрема в темний час доби, місце розташування транспортних засобів відносно елементів проїзної частини, відстань, яку постраждалий встиг подолати від узбіччя, тротуару, осьової лінії до місця, де був учинений наїзд, тощо [1, 184-187]. Важливість зазначеної слідчої дії підкреслює ще й те, що вихідні дані, отримані за результатами слідчого експерименту, будуть складати основу клопотання про призначення автотехнічної експертизи.

На початковому етапі розслідування злочинів, передбачених ст. 286 КК України, особливу увагу прокурор як процесуальний керівник має звернути на потребу ініціювання тимчасового доступу до речей та документів з подальшим вилученням, а саме медичної картки особи (за наявності рентгенівських знімків), яка постраждала в результаті ДТП.

Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 162 УПК України, відомості, що містяться в медичній картці стаціонарного хворого, належать до лікарської таємниці, тобто є документами, які містять охоронювану законом таємницю. Згідно з п. 4.4 Наказу Міністерства охорони здоров'я України № 6 від 17.01.1995, яким затверджено правила судово – медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, указано, що під час проведення судово-медичної експертизи експерт зобов'язаний використовувати оригінали медичних документів. У зв'язку з викладеним, існує потреба в отриманні тимчасового доступу з можливістю вилучення медичної картки (за наявності рентгенівських знімків). Тобто проведення тимчасового доступу до речей та документів з їх подальшим вилученням є основним заходом забезпечення проведення судової медичної експертизи особи, яка постраждала в результаті ДТП, що в подальшому надасть змогу слідчому прийняти рішення щодо правильної кваліфікації злочину. У процесі підготовки клопотання про тимчасовий доступ до речей та документів прокурор має акцентувати увагу слідчого на виконанні вимог ст.160 КПК України, перевірити правильність (граматичні та процесуальні помилки) складання слідчим зазначеного клопотання.

Найвагомішим джерелом доказування в кримінальних провадженнях, пов'язаних із розслідуванням злочину, передбаченого ст. 286 КК України, є висновок експерта. На початковому етапі розслідування вказаного правопорушення процесуальний керівник разом зі слідчим зобов'язані визначитись з повним переліком експертиз, які потрібно призначити й вжити заходів щодо їх призначення та проведення. Аналізуючи кримінальні провадження щодо порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особою, яка керує транспортним засобом, що спричинило середньої тяжкості тілесне ушкодження, тяжке тілесне ушкодження, смерть одного, двох чи більше потерпілих (ст. 286 КК України), можна виокремити основні (типові) судові експертизи, які призначаються за цією категорією кримінальних проваджень: 1) судово-медична експертиза трупа; 2) судово-медична експертиза живої людини; 3) судово-медична криміналістична експертиза; 4) експертиза технічного стану транспортного засобу; 5) транспортно-трасологічна експертиза; 6) автотехнічна експертиза.

Підставою проведення зазначених експертиз, згідно зі ст. 242 КПК, є потреба в застосуванні спеціальних знань.

Варто звернути увагу на те, що, згідно із Законом, ухваленим Верховною Радою України від 03.10.2017 «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, цивільного процесуального кодексу України, кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», внесено зміни до Кримінального процесуального кодексу України в частині підстав проведення експертиз та порядку залучення експертів. Відповідно до зазначеної норми змінюється процедура призначення судових експертиз, а саме: «Експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження» [10]. Тобто, якщо раніше прокурор чи слідчий мали право призначати експертизи самостійно, то зараз це є прерогативою суду. Тому під час вирішення питання про призначення експертиз, процесуальний керівник повинен поінформувати слідчого щодо вказаної обставини.

Важливим етапом процесуальної діяльності прокурора є усунення типових помилок з боку слідчих під час складання клопотання про призначення експертизи. У першу чергу, прокурор повинен слідкувати за неухильним та повним виконанням вимоги ч. 2 ст. 244 КПК України, а також повинен перевірити правильність постановки запитань, сформульованих слідчим в проекті клопотання про призначення експертизи. Питання, які ставить слідчий, мають відповідати вимогам чинного законодавства.

Прокурор повинен акцентувати увагу слідчого на послідовності призначення та проведення зазначених вище експертиз, оскільки призначення автотехнічної експертизи має бути останньою слідчою дією на початковому етапі розслідування. Це пов'язано з тим, що клопотання про призначення автотехнічної експертизи є результатом виконаної роботи

слідчого на початковому етапі розслідування. Тому процесуальний керівник має слідкувати за тим, щоб клопотання слідчого про призначення автотехнічної експертизи містило всі вихідні матеріали, що були встановлені під час початкового етапу досудового слідства (вихідні дані з допитів всіх учасників ДТП без винятку, слідчі експерименти всіх учасників ДТП без винятку, усі висновки експертів). У клопотанні, також має міститися перелік можливих версій механізму скоєного ДТП, які висувалися в процесі досудового розслідування учасниками події (свідками, потерпілими) та обов'язкову перевірку слідчої версії (висувається згідно зі слідчою інформацією, залишеною на місці ДТП та за наявності висновків експертів).

Слід зазначити, що в статті (роботі) наведена тільки типова методика прокурорського нагляду за дотриманням законів на початковому етапі розслідування порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особою, яка керує транспортним засобом (ст. 286 КК України), а послідовність та черговість виконання зазначених організаційно-наглядових заходів має визначатися процесуальним керівником індивідуально, оскільки кожне кримінальне провадження характеризується визначеною індивідуальною специфікою розслідування.

Підсумовуючи, зазначимо, що з метою забезпечення дієвості та ефективності процесуального керівництва за цим напрямом, прокуророві важливо гарантувати безперервність та щільність нагляду, задля чого прокурор – процесуальний керівник – має забезпечити регулярне подання слідчим звіту про виконання раніше наданих вказівок щодо слідчих дій та плану розслідування.

Можна визначити декілька форм такої звітності: усний звіт та письмовий звіт - заслуховування матеріалів кримінального провадження (за участі керівника органу досудового розслідування, начальника слідчого відділу чи групи прокурорів) з обов'язковим поєднанням вивчення матеріалів кримінального провадження. Черговість звітності повинна встановлюватись прокурором індивідуально і залежати від тяжкості та резонансу скоєного злочину, складності (велика кількість слідчих дій, необхідність залучення під час проведення слідчих дій експерта, залучення групи слідчих тощо) під час розслідування кримінального правопорушення. Зазначена прокурорська наглядова дія направлена на контроль слідчого за дотриманням законодавства під час розслідування злочинів, передбачених ст. 286 КК України та усунення таких негативних наслідків, як формалізм та тяганина в процесі розслідування кримінальних злочинів зазначеної категорії.

Якщо в діях слідчого за результатами поданої звітності буде встановлено факт порушення законодавства або факти неефективного досудового розслідування, прокурор має принципово реагувати на всі факти таких порушень та ініціювати перед керівником органу досудового розслідування питання про відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування та призначення іншого слідчого (п. 8 ч. 2 ст. 36 КПК України) [11].

Висновки. Отже, до переліку невідкладних (найбільш ефективних) організаційно-правових дій прокурора на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху, а саме злочинів, передбачених ст. 286 КК України, необхідно віднести комплекс наглядових заходів, що спрямовані на забезпечення дотримання слідчим вимог закону під час проведення першочергових слідчих дій, а саме: накладання арешту на майно, вилучене під час огляду місця події, установлення кола всіх свідків та очевидців ДТП; ініціювання негласних слідчих (розшукових) дій щодо злочинів, передбачених ч. 2 та ч. 3 ст. 286 КК України, допиту свідків, потерпілих, підозрюваного; проведення слідчих експериментів за участі свідків, потерпілих, підозрюваного; проведення тимчасового доступу до речей та документів з їх подальшим вилученням; а також призначення судових експертиз.

Використані джерела:

1. Автотранспортна експертиза: підручник / В. К. Доля, Ю. О. Давідіч, А. І. Лозовий та ін.: Харків : ХНАМГ. 2011. 422 с.
2. Лист управління патрульної поліції в Луганській області від 18.02.2019 року № 2052/41/36/01-2019.
3. Дворник А.А. Методика прокурорського нагляду за дотриманням законів на початковому етапі досудового розслідування доведення до банкрутства. Часопис Академії адвокатури України. 2013. № 4. С. 1-10.
4. Звіт про роботу прокурора за 12 місяців 2018 р. Генеральна прокуратура України. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення: 20.02.2019)
5. Криміналістика: академічний курс: підручник / За заг. ред. Т.В. Варфоломєєвої. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 504 с.
6. Криміналістика: курс лекцій. 2-е вид. перероб. і доп. / За заг. ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Одиссей, 2005. 368 с.
7. Справа № 415/3978/18 за 2018 рік// Архів Лисичанського міського суду Луганської області.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.02.2019).
9. Постанова Верховного суду України від 09 червня 2016 року №5-360кц15// Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59023193> (дата звернення: 21.02.2019)
10. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 №2147aVIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147a-19> (дата звернення: 21.02.2019).
11. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні : наказ Ген. прокурора від 19.12.2012 р. № 4гн (зі змінами, внесеними наказом Ген. прокурора України від 26.07.2013 р. № 4гн-1) / Генеральна прокуратура України. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102 (дата звернення: 20.02.2019).

12. Доповідь ВООЗ про недостатній прогрес в області забезпечення безпеки дорожнього руху в світі за 2018 рік : Всесвітня організація охорони здоров'я: URL: (дата звернення: 20.02.2019)

13. Участь спеціаліста в огляді місця події: практичний посібник/ За заг. ред. І.В. Білоус, Р.М. Дударець, О.Л. Кобилянський, С.С. Чернявський та ін. Харків : Фоліо, 2018. 127 с.

References

1. Dolya, V. K., Davidich, Y. O., Lozovyy A. I. ta in. (2011). Avtotransportna ekspertyza. [Automotive expertise]. Kharkiv: KHNAMH [in Ukrainian].

2. Lyst upravlinnya patrol'noyi politsiyi v Luhans'kii oblasti (2019) [in Ukrainian].

3. Dvornik, A.A. (2013) Metodika prokurors'kogo nagljadu za dotrimannjam zakoniv na pochatkovomu etapi dosudovogo rozsliduvannja dovedennja do bankrutstva [Methodology of prosecutor's supervision of observance of laws at the initial stage of pre-trial investigation of bringing to bankruptcy]. Chasopys Akademiyi advokatury Ukrainy, 4, 1-10 [in Ukrainian].

4. Zvit pro robotu prokurora za 12 misyatsiv 2018 roku. (2019). Data zvernennia 20.02.2019.https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&c=fo. [in Ukrainian].

5. Varfolomyeyeva, T.V. (2011). Kryminalistyka: akademichnyy kurs. [Criminalistics: an academic course]. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

6. Shepit'ko, V. YU. (2005). Kryminalistyka: kurs lektsiy. 2-eydannyya pereroblene i dopovnene. [Forensic science: course of lectures. The 2nd edition is revised and supplemented]. Kharkiv: Odissey [in Ukrainian].

7. Sprava № 415/3978/18 za 2018 rik. [Case number 415/3978/18 for 2018]. Archive of Lysychansk City Court of Luhansk Oblast [in Ukrainian].

8. Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrainy. (2012). Data zvernennia 20.02.2019. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].

9. Postanova Verkhovnoho sudu Ukrainy №5-360ks15 (2016). Data zvernennia 21.02.2019. <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59023193> [in Ukrainian].

10. Pro vnesennya zmin do Hospodars'koho protsesual'noho kodeksu Ukrainy, Tsyvil'noho protsesual'noho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv: Zakon Ukrainy № 2147a-VIII (2017). Data zvernennia 21.02.2019. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147a-19> [in Ukrainian].

11. Pro orhanizatsiyu diyal'nosti prokuroriv u kryminal'nomu provadzhenni: nakaz Heneral'noho prokurora № 4hn (2012). Data zvernennia 20.02.2019. https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102 [in Ukrainian].

12. Dopovid' ВООЗ про недостатній прогрес в області забезпечення безпеки дорожнього руху в світі за 2018 рік. (2018). Data zvernennia 20.02.2019. <https://www.who.int/ru/news-room/detail/07-12-2018-new-who-report-highlights-insufficient-progress-to-tackle-lack-of-safety-on-the-world%27s-roads#> [in Ukrainian].

13. Bilous, I.V., Dudarets', R.M., Kobylans'kyy, O.L., Chernyavs'kyy, S.S. ta in. (2018). Uchast' spetsialista v ohlyadi mistysya podiyi: praktychnyy posibnyk. [Participation of a specialist in the review of the place of the event: a practical guide]. Kharki: Folio [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 12.04.2019

Фурсов Д. Ю.,

аспирант кафедры организации правоохранительных
и судебных органов Луганского государственного
университета внутренних дел имени Э. А. Дидоренко
(г. Северодонецк, Украина)

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРОКУРОРСКОГО НАДЗОРА ЗА СОБЛЮЖДЕНИЕМ ЗАКОНОВ НА ПЕРВОНАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ РАССЛЕДОВАНИЯ УГОЛОВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ ПРОТИВ БЕЗОПАСНОСТИ ДОРОЖНОГО ДВИЖЕНИЯ

В статье исследованы организационно-методические аспекты деятельности прокурора как процессуального руководителя в процессе досудебного расследования преступления, предусмотренного ст. 286 УК Украины. Сформирован перечень типичных эффективных организационных, следственных (розыскных) действий и мер обеспечения уголовного производства, которые должны быть проведены следователем под четким процессуальным руководством прокурора на начальном этапе досудебного расследования преступления, предусмотренного ст. 286 УК Украины. Разработана методика прокурорского надзора за соблюдением законов на начальном этапе досудебного расследования нарушения правил безопасности дорожного движения или эксплуатации транспорта лицами, которые управляют транспортными средствами (ст. 286 УК Украины).

Ключевые слова: прокурор, процессуальное руководство, прокурорский надзор, досудебное расследование, дорожно-транспортное происшествие, прокуратура.

Fursov D.,

postgraduate student at the department
of organization of law enforcement and judicial authorities
of Lugansk state university of internal affairs E. O. Didorenko
(Sievierodonetsk, Ukraine).

METHODICAL BASES OF PUBLIC PROSECUTOR'S CONTROL FOR OBSERVANCE OF LAWS DURING INVESTIGATION OF CRIMINAL OFFENSES OF ROAD TRAFFIC SAFETY AT THE INITIAL STAGE

The article investigates organizationally-methodical aspects of the activity of a public prosecutor – the judicial leader in the process of pre-trial investigation of the crime envisaged by the article 286 of CC of Ukraine.

Fixed in the theory approach in relation to the selection of the initial, further and final stages of the investigation of crimes has been relied upon in our work. On the basis of this approach the list of the typical most effective organizational investigative (searching) actions and measures of providing criminal lawsuit has been worked out which must be conducted by the investigator under direct judicial guidance of a public prosecutor at the initial stage of pre-trial investigation of the crime envisaged by the article 286 of CC of Ukraine, namely: Imposition of the arrest on the property expropriated during the examination of the scene of the event; establishing the circle of

all witnesses and eye-witnesses of the road accident of crimes envisaged in p.2 and p.3 by the article 286 of CC of Ukraine, in case of the necessity to initiate the secret investigative searching actions; interrogation of the witness, the victim, the suspected person; carry out investigative experiments at participation of the witness, the victim; temporal access to the things and documents with their further coulisse; setting judicial examinations.

Methodology of public prosecutor's observation over observance of laws at the initial stage of pre-trial investigation of the violation of the road motion rules or exploitation of the transport by a person who drives a transport vehicle has been worked out (the article 286 of CC of Ukraine).

Key words: public prosecutor, judicial guidance, public prosecutor's observation, pre-trial investigation, road accident, public prosecutor's office.